

Bankernas lönsamhet

SVEN BÅKMAN

Replik till Bergman

Mats Bergman hävdar i *Ekonomisk Debatt* Nr 3/1989 att banksektorn under en följd av år redovisat övernormal lönsamhet (Bergman [1989]). Han säger att det från officiell statistik går att utläsa, att räntabiliteten på eget kapital inom den privata banksektorn under åren 1970-87 i genomsnitt varit drygt 30 procent, mot endast hälften inom tillverkningsindustrin.

Bergmans siffra bygger uppenbarligen på egna beräkningar, där räntabiliteten definierats som rörelseresultat före extraordinära poster och före skatt dividerat med eget kapital plus hälften av de obeskattade reserverna.

Detta ger dock för bankernas vidkommande ett alltför högt värde på räntabiliteten. Bergman bortser från att bankernas kapitalstruktur i väsentliga avseenden skiljer sig från tillverkningsindustrins. Främst gäller detta de obeskattade reserverna. Bankerna har, pga samhällets krav på god konsolidering inom banksektorn, haft möjlighet att under flera decennier bygga upp obeskattade reserver i form av värderingskonton. Dessa är avsedda som en buffert mot framtida förluster främst inom kreditgivningen, men också vid obligationsplaceringar och för valutor.

Vid senaste årsskiftet uppgick dessa värderingskonton för samtliga affärsbanker till 42,8 mdr kr. Samtidigt var det sammanlagda beskattade egna kapitalet 14,8 mdr kr, dvs endast en tredjedel av de obeskattade reserverna.

Då dessa obeskattade reserver givetvis

fullt ut "arbetar" i bankerna och i själva verket är den huvudsakliga förklaringen till bankernas goda resultat, kan man inte använda Bergmans räntabilitetsmodell. Det gör heller inte Bankinspektionen, som i en årlig SOS-publikation (Bankaktiebolagen, Fondkommissionärerna, Fondbörsen och VPC) anger affärsbankernas genomsnittliga räntabilitet under här aktuell period till klart under 20 procent, dvs endast något över den nivå Bergman räknat fram för tillverkningsindustrin.

För att det skall vara möjligt att ta hänsyn till resultateffekterna av de stora obeskattade värderingskontona brukar räntabiliteten för bankerna definieras enligt följande: Räntabilitet = rörelseresultatet, efter avdrag av schablonmässigt beräknad skatt (50 procent), i procent av eget kapital (minus utdelning) inkl 50 procent av värderingskonto och andra obeskattade reserver enligt ingående balansräkning. Med denna formel, vilken torde vara den mest relevanta för bankerna och fullt jämförbar med den Bergman använder för tillverkningsindustrin, uppgår affärsbankernas (moderbolagens) räntabilitet under den senaste femårsperioden till i genomsnitt 17 procent.

Den utredning om företagsskatterna, som nyligen lagt fram sitt betänkande, har föreslagit en begränsning av de skattefria reserveringarna. Dessa får från 1991 uppgå till högst 30 procent av det egna beskattade kapitalet. Denna regel kommer också att gälla för bankerna, vilket innebär att dessa måste "skatta av" huvuddelen av sina nuvarande värderingskonton. Detta kommer givetvis att kraftigt öka bankernas soliditet, som fn uppgår till internationellt sett låga 2 procent, men samtidigt innebära en försvagning av konsolideringen, mätt som eget kapital +

SVEN BÅKMAN är informationschef vid Svenska Bankföreningen.

värderegleringskonton i relation till balansomslutningen.

Denna konsolidering kommer ändå att vid en internationell jämförelse vara tillfredsställande och uppfylla de krav på kapitaltäckning som ställs av den sk Cookekommittén, till vars förslag Sverige anslutit sig. Men någon särskilt betryggande marginal gentemot dessa krav kommer svenska banker inte att få.

Mats Bergman hävdar slutligen att bankerna förmått upprätthålla en faktisk monopol- och kartellställning. Detta styrks av "att de svenska storbankerna, vid en internationell jämförelse av bankernas lönsamhet, under senare år legat i den absoluta toppen".

Bergman talar här mot bättre vetande. Konkurrensen på svensk kreditmarknad är mycket hård, med en rad kreditinsti-

tut – affärsbanker (privat, statligt och utlandsägda), sparbanker, föreningsbanker, bostadsfinansieringsinstitut, finansbolag m fl – som alla arbetar på en fri marknad under lika villkor och utan något som helst affärsmässigt samarbete. Talet om monopol- och kartellställning är således rent struntprat.

Svenska banker arbetar med låga och dessutom krympande räntemarginaler. Att de ändå lyckas uppnå en god lönsamhet är en följd av hög effektivitet i väl trimmade organisationer. Det finns en rad internationella jämförelser som ger belegg för detta.

Referens

Bergman, M, [1989], "Bankernas lönsamhet". *Ekonomisk Debatt*, Årg 17, Nr 3.